

20.9.2024

Liite 896/00.01.013.0132/2024

Selvitys HSY:n tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen vuodelta 2023

Tarkastuslautakunnan suositukset ja HSY:n vastaukset

1. Velkaantuminen ja velkaantumisen hallinta

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota velkaantumisen hallintaan, putkistojen korjausvelan määrään ja investointien rahoituksen riittävyteen haasteellisessa toimintaympäristössä.

HSY:n velkaantuminen on ollut mitä suuremmassa määrin vesihuollon toimialan aiheuttamaa velkaantumista. Sen taustalla on HSY:n perustamisen yhteydessä tehdyt omaisuuden arvottamisen ratkaisut, joiden pohjalta ydinvelkataakka on omistajien suuntaan muodostunut. Lisävelkaantumisen on aiheuttanut voimakas investointikehitys 2010- ja 2020-luvuilla, johon reagoitiin maksurakenteen ja maksujen kehittämisen ratkaisuilla viivästyneesti tällä hallituskaudella strategian päämäärien ohjaamana. Alustavan TTS 2025-2027 –suunnitelman mukaan strateginen tavoite lisävelka/asukas -mittarin painumiseksi nolnaan toteutuisi jo vuonna 2026 eli nelisen vuotta strategista tavoitetta nopeammin.

Uusi investointiohjelma 2025–2044 on valmisteltu ensimmäistä kertaa 20 vuoden ohjelmana, mikä parantaa entisestään mahdollisuutta mallintaa ja arvioida mahdollisuuksia hallita taloutta velkaantumisen vähentämisen ja saneerauksen välillä. Verkostojen osalta investointitarpeet pohjautuvat siihen, että käsitys omaisuuden tilasta ja sen tavoitetilasta ovat selkeät sekä oikein mitoitettut. Suurin saneerausmassa on kiinni verkosto-omaisuudessa. Vesihuoltoverkoston osalta on tehty paljon kehittämistyötä erityisesti saneerausvelan pohjalla olevien teknisten kuntotietojen ja niiden analysoinnin kautta. Saneerausvelkamäärää on uudelleen arvioitu tehtyjen analyysien pohjalta, ja analyysit ulottuvat vuosikymmeniä eteenpäin aina 2070-luvulle asti, mikä on poikkeuksellisen hyvä tilanne infrakohteissa. Saneerausvelkataakan voimakas kasvu ajoittuu nykykäsityksen mukaan 2040- luvusta eteenpäin ulottuvalle jaksolle, missä saneerausmääriä tulisi kasvattaa erittäin voimakkaasti nykyiseen tasoon nähden.

Tehtyjen arvioiden perusteella on nähty tärkeäksi, että seuraavan investointiohjelmakauden 2027–2046 valmisteluvaiheessa tullaan käymään talouden tasapainottamisen ja verkostosaneerauksien välinen keskustelu, ja arvioidaan, tuleeko verkostosaneerausmääriä kasvattaa selkeästi jo 2030-luvulla, jotta taakkaa 2040-luvulla tasataan ennakoiden.

2. Turvallisuus

Tarkastuslautakunta kehottaa edelleen kiinnittämään huomiota kriittisissä tehtävissä työskentelevien henkilöiden luotettavuuden selvittämiseen ja kehottaa toteuttamaan turvallisuutta koskevat kehittämistoimenpiteet viipymättä valmiiksi.

Suojelupoliisi on myöntänyt HSY:lle turvallisuusselvitysasiakkuuden ja selvityksiä voidaan alkaa teettämään. Asiakkuuspäätöksessään suojelupoliisi määrittäi HSY:n tehtävät ja tehtäväryhmät, jotka hyväksyttiin menettelyn piiriin. Prosessi oli keskusteleva ja konsultoiva.

Tehtävät ja tehtäväryhmät koskevat sekä HSY:n omaa, että sopimuskumppaneiden henkilöstöä. HSY:n menettelyyn kuuluvat tehtävät on käyty läpi asianomaisten toimintojen kanssa. Suojelupoliisin järjestämän koulutuksen jälkeen käynnistyvät turvallisuusselvitykset. Uusissa rekrytoinneissa on vaatimuksiin kirjattu velvollisuus turvallisuusselvitysten teettämiseen.

Määräaikaisen turvallisuusjohtajan tehtävän päätyttyä on käynnistetty rekrytointiprosessi turvallisuusjohtaja vakituiseen tehtävään.

3. Strategien tavoitteet sähköiselle asioinnille

Asukaskokemuksen strategista painopistettä mitataan sähköisten asiakaskontaktien osuudella kaikista kontakteista. Vuodelle 2023 tavoitteeksi oli asetettu 60 % ja strategiakauden päätöksen tavoitteeksi 80 %. Tarkastuslautakunta suosittelee kunnianhimoisempien tavoitteiden laatumista. Vertailukohtana voisi toimia esimerkiksi pankkipalvelujen ja verohallinnon asioinnin sähköisten kontaktien osuus.

Oma HSY -projekti etenee ja se tulee muuttamaan asiakaskontaktien painopisteitä merkittävästi ja vaiheittain, sähköisen asioinnin suuntaan. Sähköisen asioinnin käyttöönotto toteutetaan myös ominaisuuksien mukaan vaiheittain ja asioinnin syveneminen tapahtuu asteittain. Tavoitteiden toteutuminen (60 % ja 80 %) on asetettu nämä seikat huomioiden. Tärkeää on myös huomioida se, että HSY:n asiakaskunta on hyvin heterogeeninen, mitä tulee digitaalisten palvelujen käyttämiseen. Asioinnin tavoitettavuus ja saavutettavuus tulee varmistaa monikanavaisella palvelulla.

4. Hankinnat

Tarkastuslautakunta suosittelee, että HSY:ssä kehitetään edelleen seuranta- ja ajantasainen tilannekuva ja tiedot hankintojen toteutumisesta ja hankinnat toteutetaan markkinaehtoisesti ja mahdollisimman tehokkaasti.

HAKA-projektissa kehitetään HSY:n kaikkien toimintojen hankintojen toimintamalleja kokonaisvaltaisesti sisältäen mm. hankintojen kategoriapohjaiseen toimintaan etenemisen vaiheittain, jolla vahvistetaan prosesseja, osaamista sekä hankintojen seuranta- ja sujuvuutta. HAKA-projektissa käsitellään myös hankintojen seuranta- ja ajantasaisen tilannekuvan ja hankintojen toteutumisen kehittämistä.

Parhailaan selvitetään HAKA-projektin rinnalla hankintojen raportoinnin kehittämistä ostolaskujen perusteella. Hankintasopimuksiin perustuvien hankintojen sopimuksenaikaiseen hankintojen toteutumaseurantaan on luotu ensimmäinen raporttiversion, jonka kehittämistä jatketaan edelleen. HAKA-projektin tavoitteena on myös kehittää hankintojen toteuttamista markkinaehtoisesti ja mahdollisimman tehokkaasti.